

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертацію Кочкодан Віри Русланівни «Преса як джерело вивчення діяльності жіночих товариств Галичини (1884 – 1939)», подану на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни

Пріоритетним напрямом історичних досліджень у сучасній Україні стали проблеми побудови громадянського суспільства. Це зумовлено потребами розвитку громадянського самоуправління в сучасній Україні. Подана до захисту дисертація є складним дослідженням і присвячена історії діяльності жіночих товариств, яку висвітлювали на сторінках періодичних видань Галичини з 1884 до 1939 року. Діяльність жіночих об'єднань під таким кутом зору досі комплексно не вивчали. Зважаючи на це, значущість теми дисертації В. Р. Кочкодан заперечень не викликає.

Предметом дослідження обрано особливості відображення пресою становлення та організаційного оформлення жіночих товариств, їхньої громадсько-політичної, соціально-економічної та культурної діяльності. Предмет відповідає концептуальним засадам дослідження – етнополітичним та етнокультурним процесам у Галичині наприкінці ХІХ – першої половини ХХ ст.

Основні положення та висновки дисертації викладені в авторефераті, у 9 наукових статтях: п'ять – в фахових виданнях України, одна – у виданні, що індексується у міжнародній наукометричній базі Scopus, а також 3 статті апробаційного характеру.

Автореферат відповідає змісту дисертації, цілком відбиває структурну побудову дисертації та розкриває її основний зміст.

Мета і завдання, поставлені в дисертації, визначені коректно, чітко сформульовані вихідні положення, методи є адекватними меті та завданням. Це дозволило одержати низку нових наукових результатів, що відображають особистий внесок авторки.

Імпонує чіткий перелік положень, які виносяться на захист і які мають справді проблемний, дискусійний та новаторський характер. Зокрема,

дисертантка ввела до наукового обігу нові джерела – не досліджені раніше видання та матеріали (документи повітових філій польських товариств).

Не викликають заперечення хронологічні рамки дослідження: із 1884 до 1939 року. Нижня межа зумовлена початком виходу у галицькій пресі перших повідомлень про діяльність жіночих товариств на західноукраїнських землях. Верхня межа пов'язана із закриттям періодичних видань та заборонаю функціонування жіночих організацій після встановлення радянської влади на Західній Україні в 1939 році.

Структура дисертації, що складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку джерел та літератури, загалом є логічною й впливає з мети наукової праці.

Кваліфіковано здійснено історіографічний огляд літератури. В. Р. Кочкодан зосередила увагу на аналізі найбільш вагомих у теоретичному плані праць українських та польських дослідників. Завдяки цьому їй вдалося визначити основні етапи та тенденції розвитку вітчизняної та зарубіжної історіографії з досліджуваної проблеми. Аналіз літератури приводить до висновку, що в дослідженні історії жіночого руху накопичено значний багаж фактичних відомостей, і на цій основі з 1990-х років відбулися якісні зрушення, що вивели історіографію проблеми на новий рівень.

Підрозділ, присвячений аналізу джерельної бази дослідження, переконує, що висновки, зроблені В. Р. Кочкодан, обґрунтовані й базуються на різноманітному колі джерел, насамперед на опублікованих періодичних матеріалах. Поєднання архівних даних та опублікованих джерел дозволило здобувачці різнобічно висвітлити діяльність жіночих товариств Галичини, а неупереджене запровадження до наукового обігу нових документів – запропонувати власне бачення проблеми.

Звертає на себе увагу ґрунтовний підхід авторки до методологічних питань, що своєю чергою, засвідчує серйозне ставлення до світоглядних вимірів студій. Заслуговує на схвалення застосування дисертанткою концептуальних підходів до осмислення проблем жіночого руху як історичного явища. В. Р. Кочкодан цілком

правомірно віднесла до методологічних засад дослідження принципи історизму, об'єктивності, цілісності, наступності та контекстуалізації, назвала низку загальнонаукових та спеціально-історичних дослідницьких методів, зокрема, генетичний, історико-порівняльний, історико-типологічний, логічний, системного підходу, аналізу та синтезу. У роботі використано й інші методи: системно-структурного й проблемного підходу, біографічний, ситуаційний, ретроспективний, методи класифікації та періодизації (с. 56–65). Залучений методологічний інструментарій сприяв досягненню мети і вирішенню завдань дослідження.

Другий розділ присвячений відображенню в пресі історії створення та організаційних засад діяльності жіночих товариств, зокрема, досліджено особливості висвітлення засобами преси питань створення, формування структури та розбудови українських і польських жіночих об'єднань. Умотивовано, що порівняно з австро-угорським періодом у післявоєнний час зросла чисельність не тільки жіночих товариств, а і їхніх видань, систематичність виходу часописів, відбувався пошук форм, змістовного наповнення, які б могли зацікавити відповідну аудиторію.

Авторка рецензованої дисертації зауважує, що вершиною ідейно-теоретичного та організаційного становлення українського жіночого руху на західних землях став Український жіночий конгрес, який проходив у м. Станіславові 23 – 27 червня 1934 року, який широко висвічувала українська преса (с. 111). Дисертантка констатує, що на відміну від українських видань, польські здебільшого, меншу увагу приділяли організації жіночого руху (с. 140). Що перед польськими жінками в міжвоєнний час не стояла проблема здобуття незалежності, як перед українками, і перші велику увагу приділяли дотриманню рівноправності жінок в усіх сферах суспільного життя та патріотичному вихованню молоді (с. 118).

В останньому розділі рецензованого дослідження розглянуто громадсько-політичну, соціально-економічну та культурну діяльність жіночих товариств, яка висвітлювалася на сторінках польської та української преси. Особливий інтерес

цього розділу викликають компаративні судження про діяльність українських і польських жіночих товариств, опубліковані на сторінках пресових видань.

В. Р. Кочкодан висловила важливе спостереження, що всі типи польських та українських видань висвітлювали працю найпопулярніших і найбільших жіночих товариств. Зокрема, об'єднує всі статті основна ідея – формування в громадськості традиційного розуміння жінки як матері, благодійниці, господині, патріотки, віддаленої, однак, від активного політичного життя (с. 200).

Завершують рецензовану роботу висновки, що логічно випливають із усього попереднього її змісту. Достовірність положень та висновків, представлених дисертанткою, не викликають сумнівів і забезпечуються чіткістю визначення мети та завдань дослідження, обґрунтованістю підходів щодо їх реалізації. Висновки, зроблені авторкою, відповідають меті й завданням дослідження, їх виклад супроводжується доказовим та логічним узагальненням отриманих результатів.

Список використаних джерел і літератури (загалом – 1218 позицій) засвідчив повну орієнтованість авторки в поставленій проблемі, опанування та володіння дослідниці широким колом історіографічних джерел. Посилання на джерела та літературу, їхній опис відповідають правилам. Обсяг та оформлення роботи відповідають вимогам, вона виконана без значних помилок, охайно.

Відзначаючи позитивні сторони дисертаційної роботи, звернено увагу й на деякі її недоліки:

1. Насамперед це відсутність авторських рекомендацій та пропозицій щодо подальшого дослідження теми, чого вимагає критично-прогностичний принцип історіографії.

2. Історіографічний огляд значно виграв би, коли б авторка детальніше проаналізувала зарубіжну історіографію дослідження теми.

3. На нашу думку, у тексті дисертації, варто було б розкрити критерії класифікації джерельної бази дослідження.

4. У підрозділі 3.2. помічається диспропорційність у розкритті діяльності жіночих товариств. Зокрема, менше уваги приділено аналізу публікацій в австрійський період, більше – у міжвоєнний.

5. Уважаємо за потрібне висловити зауваження до тексту дисертації: варто було більш пропорційно розподілити її розділи.

6. Трапляються окремі стилістичні та орфографічні помилки (с. 32; с. 49; с. 178; с. 183).

Проте висловлені зауваження не стосуються концептуальних засад виконаного дослідження і не применшують позитивного враження про виконане на належному рівні наукове дослідження.

На думку опонента, дисертантка проявила здібності й навички науково-дослідної роботи, здійснила вдале комплексне дослідження важливої, актуальної і недостатньо вивченої теми. Розглянута дисертація є оригінальним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, у якому отримані науково обґрунтовані результати. Положення дисертації, що розширюють наукові знання і корегують сталі наукові уявлення, є вагомим внеском у розвиток вітчизняної історичної науки в галузі вивчення джерелознавства історії України, зокрема дослідження преси як джерела вивчення суспільно-політичної історії. Отже, дисертаційна праця «Преса як джерело вивчення діяльності жіночих товариств Галичини (1884–1939)» виконана на належному науково-теоретичному рівні й відповідає чинним вимогам МОН України про порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань. Її авторка Кочкодан Віра Русланівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни.

Офіційний опонент –
доктор історичних наук,
доцент кафедри історії та культури України
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Ю. С. Степанчук

Ю. С. Степанчук
09 12 19